

ombudsman

veřejný ochránce práv

Č. j.: KVOP-40730/2024/S

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2024

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	6
B.1 Ochránce a připomínkové řízení k návrhům právních předpisů	6
B.2 Pokud se úřad nebude zabývat e-mailem bez elektronického podpisu, musí na to odesílatele upozornit (sp. zn. 6421/2023/VOP)	10
B.3 Ochránce pomohl sociální pracovníci s uznáním její odborné způsobilosti (sp. zn. 234/2024/VOP)	11
B.4 Dodavatelé energií by neměli odmítat zájemce o uzavření smlouvy jen proto, že mají dluhy (sp. zn. 6525/2022/VOP)	11
B.5 Zlepšení podmínek ve Vazební věznici Ostrava (sp. zn. 3138/2024/VOP)	12
B.6 Krajský úřad nemůže přehodit odpovědnost za stížnosti na lékaře (sp. zn. 2726/2024/VOP)	12
B.7 Konference, kulaté stoly a školení	12
B.8 Mezinárodní spolupráce veřejného ochránce práv	13
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	15
D. Ochrana před diskriminací	18
D.1 Téma: 15 let antidiskriminačního zákona	18
D.2 Vyjádření k Ústavnímu soudu (sp. zn. 8/2024/SZD)	19
D.3 Kdy zaměstnavatel musí umožnit návrat z rodičovské dovolené do práce dříve, než bylo v plánu? (sp. zn. 816/2023/VOP)	20
D.4 Zásadní pracovní jednání	20
D.5 Osvěta	21
D.6 Škola diskriminuje žáka se zdravotním postižením, pokud ho do budovy bezdůvodně nevpustí s asistenčním psem (sp. zn. 1411/2023/VOP)	21
D.7 Konference, kulaté stoly a školení	22
D.8 Mezinárodní spolupráce	22
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	24
E.1 Doporučení ochránce ke zlepšení situace lidí s postižením	24
E.2 Spolupráce s neziskovými organizacemi, lidmi s postižením a odborníky z oblasti ochrany práv lidí s postižením	25
E.3 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta	25
E.4 Připomínky ke strategickým dokumentům	26

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 3. čtvrtletí 2024 jsme obdrželi celkem **1924** podnětů (o necelých 13 procent více než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**74,48 %**) se drží nad průměrem roku 2023 (72,6 %). Nejvíce podnětů se týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (280) a věcí cizinců (234).

V **246** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho ve **108** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **15** případech jsme také poskytli informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Navštívili jsme **7 zařízení**. Sledovali jsme **1 vyhoštění** cizinců a prostudovali **1080** rozhodnutí o vyhoštění.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

PODNĚTY

74,5% ✓

podnětů patřilo do
působnosti ochránce,
a mohl se jimi tedy zabývat

 1924

podnětů doručených
ve III. čtvrtletí 2024

sociální
zabezpečení | 280

stavby a regionální
rozvoj | 138

ochrana dětí, mládeže
a rodiny | 101

věci cizinců | 234

armáda, policie
a vězeňství | 123

správa na úseku
zdravotnictví | 77

246 podnětů s námitkou
nerovného zacházení

diskriminace ve smyslu
antidiskriminačního zákona
se týkalo **108** podnětů

ČINNOST

1080

prostudovaných
rozhodnutí o vyhoštění

20 obdržených žádostí
o informace

ochránce provedl 7
systematických návštěv

ochránce uspořádal 7
vzdělávacích akcí

například

seminář
Aktuální otázky z praxe
cizinecké policie

seminář
15 let antidiskriminačního zákona

školení
Péče o klienty s demencí
v domovech pro seniory
a domovech se zvláštním
režimem

seminář
Správa místních poplatků

DOPORUČENÍ

Jak zlepšit situací lidí
s chronickým únavovým
syndromem (ME/CFS)

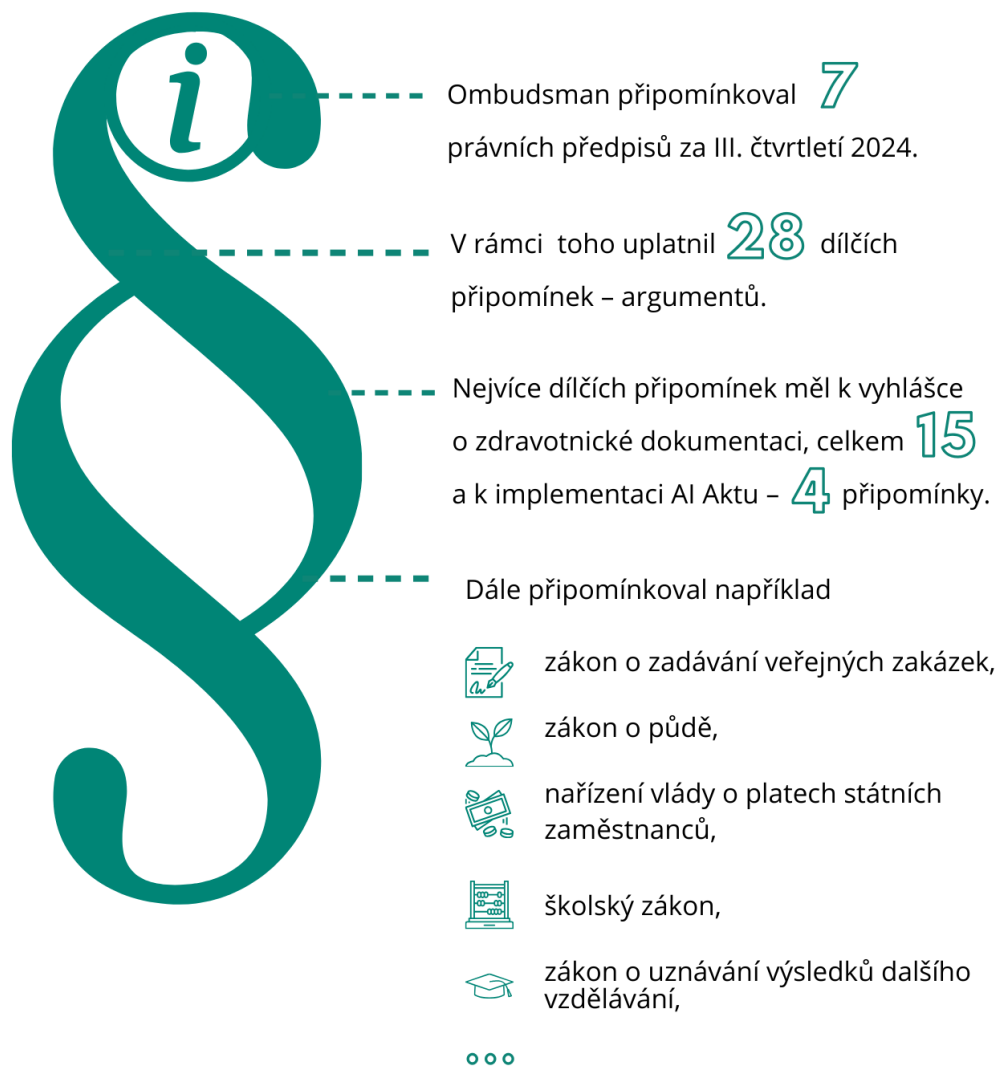

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Ochránce a připomínkové řízení k návrhům právních předpisů

Ochránce se jako připomínkové místo pro meziresortní připomínkové řízení aktivně zapojuje do připomínkování právních předpisů i nelegislativních materiálů, které předkládají jednotlivá ministerstva či vláda a spadají do jeho působnosti. Ve třetím čtvrtletí tohoto roku ochránce vstoupil prostřednictvím uplatněných připomínek do 7 řízení o návrzích právních předpisů. V připomínkách pak celkově vznesl 28 dílčích připomínek. Ve stejném období roku 2023 ochránce vstoupil prostřednictvím uplatněných připomínek do 8 řízení o návrzích právních předpisů a vznesl celkem 46 dílčích připomínek. Tuto činnost ochránce ilustruje následujícím obrázkem:

1. Připomínky k návrhu novely zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání¹

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy navrhlo zakotvit do zákona následující větu: „Uchazeč koná zkoušku samostatně.“ V důvodové zprávě uvedlo, že uchazeč „(...) nemůže mít žádné nepovolené pomůcky, nápovědu, ale např. ani tlumočnicka.“ Ochránce ministerstvo upozornil, že stát musí zajistit, aby lidem s postižením byla poskytována přiměřená úprava i v případě skládání zkoušky, během které se hodnotí dosažená odborná způsobilost člověka s postižením. V případě lidí se sluchovým postižením může být takovou úpravou přítomnost tlumočnicka do českého znakového jazyka. Ministerstvo připomínce ochránce vyhovělo a spornou větu ze zákona a důvodové zprávy vypustilo.

2. Připomínky k návrhu novely zákona o zadávání veřejných zakázek²

Předkládaný návrh představuje zásadní odklon od obecných pravidel správního řízení a zakotvuje řadu odchylek od obecné právní úpravy, tj. od správního řádu a soudního řádu správního. Ochránce však upozornil, že jím dochází k posílení jednoho z hlavních nešvarů právního řádu, jímž je velký počet speciálních právních předpisů a roztržitost procesních právních úprav. To přispívá k nepřehlednosti právního řádu a k vytváření právního prostředí se ztíženou seznatelností procesních pravidel. Výsledkem je snížená úroveň právní jistoty adresátů veřejné správy. Apeloval proto na předkladatele, že odchylky od obecné právní úpravy správního řízení a s nimi související nutnost zavést speciální procesní pravidla by měly být pouze výjimečné a vždy řádně odůvodněné.

V konkrétní rovině se ochránce vyjádřil proti návrhu, aby pravomocné rozhodnutí Rady o návrhu na přezkoumání úkonů zadavatele nebylo možné přezkoumat v přezkumném řízení. Uvedenou změnu lze považovat za nesystémovou snahu o odstranění jedné ze základních záruk zákonnosti ve veřejné správě – zrušení nezákonných právních aktů. Ochránce upozornil, že při absenci odvolání nebo rozkladu již nelze právní vady rozhodnutí zhojit, což může vést ke zbytečnému zatěžování soudní soustavy a paradoxně k prodloužení celkové délky řízení. Dozorčí opravné prostředky jsou totiž obvykle rychlejším řešením než zrušení nezákonného rozhodnutí soudem, které by v případě vyloučení přezkumného řízení bylo jedinou možnou alternativou. Doporučil proto navrhovanou výluku vypustit.

3. Připomínky k návrhu novely zákona o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku³

Předkládaný návrh se věnuje otázce uplatnění nároku na peněžitou náhradu. Ochránce na základě aktuálních poznatků ze své praxe doporučil navrhovateli přeformulovat ustanovení zákona o půdě určující výpočet peněžité náhrady. Současně poukázal na nedávné nálezy

¹ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12976>.

² Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13134>.

³ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13088>.

Ústavního soudu, které koeficient šestinásobku finanční náhrady určené podle vyhlášky č. 182/1988 Sb. označily za nízký. Rozhodovací praxe by mohla sloužit jako podklad pro vytvoření nového mechanismu pro výpočet náhrady za nevydané pozemky. Nevytvořením tohoto mechanismu zákonodárce rezignuje na svou roli. Plně ji přenechává soudům, aby správnou výši koeficientu vypočetly, aniž by věděl, kdy se tak stane.

4. Připomínky k implementaci Aktu o umělé inteligenci

Pro úspěšnou implementaci AI Aktu a efektivní výkon předpokládaných činností je nezbytné, aby všechny vnitrostátní orgány měly zajištěny dostatečné odborné, finanční a technické prostředky. Ochránce zdůraznil, že vláda musí zajistit naplnění tohoto požadavku. Požádal rovněž, aby tyto dostatečné odborné, finanční a technické prostředky vláda zajistila i pro Kancelář veřejného ochránce práv. Ochránce se rovněž plně ztotožnil s navrhovanou variantou, že orgány pro ochranu základních práv budou veřejný ochránce práv a Úřad pro ochranu osobních údajů.

5. Připomínky k návrhu novely nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě⁴

Ochránce jednoznačně podpořil navrženou variantu předpokládající navýšení platových tarifů v příloze č. 1 k nařízení vlády od 1. září 2024 o 10 %. Poukázal přitom na drastický propad reálného čistého příjmu zaměstnanců Kanceláře veřejného ochránce práv, který podle zpracovaných prognóz v případě nenavýšení platových tarifů dosáhne poklesu o více než 27 %. Ochránce vyjádřil silné znepokojení nad tím, že platová situace v Kanceláři je katastrofální a do budoucna neúnosná. Hrozí rozpad jedinečného odborného zázemí budovaného téměř 25 let.

Ochránce dále ventiloval svůj požadavek na zařazení zaměstnanců Kanceláře alespoň do III. skupiny přílohy č. 6 nařízení (Skupiny prací podle míry ztěžujících vlivů pracovních podmínek). To odůvodnil zejména tím, že zátěž zaměstnanců při jejich výkonu práce je srovnatelná s mírou neuropsychické zátěže nebo jiným možným rizikem ohrožení zdraví nebo života minimálně s pracemi vyjmenovanými ve III. skupině (Práce se značnou mírou neuropsychické zátěže a práce se zvýšeným rizikem ohrožení života nebo zdraví). S poukazem na konkrétní příklady ze své dosavadní praxe ochránce dokumentoval, že zaměstnanci Kanceláře přichází do pravidelného, každodenního kontaktu s lidmi, kteří se nachází v mezních, kritických či zoufalých životních situacích. Jde o osoby zranitelné, traumatizované, ale také o osoby, které se projevují náročným chováním, někdy až agresivním. Zaměstnanci proto vyžadují čím dále častěji profesionální ošetření, v posledních letech muselo dojít k podstatnému zintenzivnění školení zvládání náročných situací a krizové intervence a rovněž i k zajištění intervizí, terapií a supervizí s psychologem.

⁴ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13224>.

6. Připomínky k návrhu novely školského zákona⁵

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) se rozhodlo zrušit jedno z podpůrných opatření, a to „využití dalšího pedagogického pracovníka“. Učinilo tak až po ukončení vnějšího připomínkového řízení a s nikým tento návrh neprojednálo. Ochránce napsal dopis ministrowi školství a ministrowi pro legislativu, v němž vyjádřil nesouhlas se snížením standardu ochrany práva na vzdělání. Ochránce dále jednal s neziskovými organizacemi a následně s náměstkem MŠMT. Vydal také tiskovou zprávu, v níž shrnul případy zranitelných dětí, kterého druhého pedagoga ke svému vzdělávání nutně potřebují. Vláda se s názorem ochránce neztotožnila. Ochránce se bude snažit navržené změně zabránit v průběhu legislativního procesu v Poslanecké sněmovně.

Ochránce vstoupil také do připomínkového řízení návrhu další změny školského zákona, která má mimo jiné za cíl blíže upravovat kombinovanou a distanční výuku. Vyučuje-li se dálkovým způsobem, návrh počítá s poskytováním pouze některých z podpůrných opatření pro žáky nebo studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Patří mezi ně „tlumočnick znakového jazyka“, ale už nikoli „přepisovatel pro neslyšící“. Ochránce jej proto navrhuje do textu zákona doplnit. Zároveň navrhuje do zákona zařadit možnost využít opatření „služby přepisu pro neslyšící“ i u společné části maturitní zkoušky.

7. Připomínky k návrhu vyhlášky o zdravotnické dokumentaci⁶

Ochránce uplatnil připomínky k návrhu nové vyhlášky o zdravotnické dokumentaci. Navrhoval rozšíření okruhu informací o ty, jež se z činnosti ochránce ukázaly být důležité pro zjištění zdravotního stavu pacienta, či průběhu poskytování zdravotních služeb. Navrhované připomínky směřují například ke zlepšení dokumentování použití omezovacího prostředku, léčby bez souhlasu, či průběhu ochranného léčení.

Ve všeobecné rovině ochránce navrhl, aby součástí zdravotnické dokumentace a relevantních jednotlivých částí byl i záznam o tom, jakým způsobem a jakými prostředky komunikovali zdravotničtí pracovníci v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb s vymezenými skupinami pacientů (kteří mají z důvodu postižení právo dorozumívat se způsobem a prostředky podle své volby a kteří komunikují v jiném než českém nebo slovenském jazyce).

V konkrétní rovině návrh vyhlášky upravuje (mimo jiné) záznam o hospitalizaci pacienta bez souhlasu, k níž lze podle zákona o zdravotních službách přistoupit, jen pokud pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí. Ochránce navrhovateli doporučil doplnit rovněž popis ohrožení, kterému má hospitalizace zabránit, a jeho bezprostřednosti. Přesné zachycení ohrožení je klíčové pro posouzení přípustnosti omezení osobní svobody pacienta.

⁵ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13174>.

⁶ Celý text připomínky je dostupný v Evidenci stanovisek ochránce, viz <http://kvopap:81/KVOPesoSearch/Nalezene/Edit/103083>

Další z oblastí regulovaných navrhovanou vyhláškou představuje záznam o použití omezovacích prostředků. Ochránce doporučil doplnění popisu ohrožení, kterému má použití omezovacího prostředku zabránit, a jeho bezprostřednosti. Poukázal přitom na zjištění ze své dosavadní praxe, kdy se při návštěvách psychiatrických nemocnic a oddělení setkává s tím, že z dokumentace o použití omezovacího prostředku není vždy zřejmé, proč byl omezovací prostředek použit (v dokumentaci není popsáno ohrožení, kterému mělo omezení zabránit). Ochránce předkladateli rovněž navrhl doplnění dalších náležitostí zdravotnické dokumentace, a to: data a času, kdy byl proveden záznam o průběžném hodnocení trvání důvodů použití omezovacího prostředku a záznam o průběžném hodnocení zdravotního stavu pacienta v průběhu omezení; času zahájení a ukončení přerušování omezení; záznamu o informování pacienta o důvodech použití omezovacího prostředku; plánu prevence opakování použití omezovacího prostředku.

Ochránce dále poukázal na to, že předkládaný návrh nestanoví požadavky na záznamy o výkonu ochranného léčení v ústavní formě. S ohledem na poznatky ze své dosavadní praxe proto doporučil, aby součástí zdravotnické dokumentace pacientů ve výkonu ochranného léčení v ústavní formě byly: průběžné hodnocení rizikovosti pacienta v ochranném léčení v ústavní formě, rozhodnutí o uložení ochranného léčení, zpráva pro soud o průběhu ochranného léčení a znalecké posudky vypracované o pacientovi v souvislosti s uložení ochranného léčení a jeho výkonem.

B.2 Pokud se úřad nebude zabývat e-mailem bez elektronického podpisu, musí na to odesilatele upozornit (sp. zn. 6421/2023/VOP)⁷

Některé e-maily zaslané úřadům musejí mít uznávaný elektronický podpis, jinak se úřad e-mailem nezabývá, ledaže ho odesílatel do 5 dnů doplní (poštou, ústně do protokolu, e-mailem s řádným podpisem). Úřady na to musí odesilatele e-mailem upozornit. Nařizují jim to základní zásady činnosti správních úřadů, principy dobré správy i metodika vyřizování elektronických podání.

Stěžovatelka podala rozklad (obdoba odvolání) proti rozhodnutí Ministerstva školství. Poslala ho e-mailem bez uznávaného elektronického podpisu. Obdržela automatickou odpověď elektronické podatelny ministerstva, že její podání bylo po kontrole všech náležitostí přijato k dalšímu zpracování. Stěžovatelka se opakovaně dotazovala, kdy ministerstvo rozhodne. Po 8 měsících se dozvěděla, že se ministerstvo rozkladem nebude zabývat, protože e-mail nebyl správně podepsaný.

Ministr školství chybu uznal a zajistil další řádný postup ministerstva. Pro příště budou zaměstnanci ministerstva rychleji a jednoznačněji vyrozumívat adresáty o nedostatcích jejich elektronického podání (e-mailu bez uznávaného elektronického podpisu). Stěžovatelce se ministerstvo již dříve omluvilo.

⁷ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13228>. Informace o případu jsou také dostupné ve Zpravodaji ombudsmana za červenec a srpen 2024, viz https://www.ochrance.cz/zpravodaj/za_cervenec_a_srpen_2024/#item-1-3.

B.3 Ochránce pomohl sociální pracovníci s uznáním její odborné způsobilosti (sp. zn. 234/2024/VOP)⁸

Pro uznání odborné způsobilosti pracovníka v sociálních službách je nutné prokázat absolvované vzdělání. To je možné učinit také výpisem ze školní matriky nebo potvrzením o studiu. Krajský úřad nemůže rozšiřovat požadavky a ukládat povinnosti k prokázání odborné způsobilosti nad rámec zákona.

Stěžovatelka předložila Krajskému úřadu Jihomoravského kraje doklady o svém vzdělání k uznání odborné způsobilosti pracovníka v sociálních službách. Úřadu doklady nestačily a chybně ji poučil, že musí absolvovat další vzdělání nebo doložit potvrzení Ministerstva zdravotnictví o splnění odborné způsobilosti k výkonu povolání ošetřovatele. Ministerstvo takové potvrzení standardně nevydává. Stěžovatelce tak hrozilo, že přijde o práci.

Krajský úřad po našem zásahu uznal, že nesprávně posoudil odbornou způsobilost stěžovatelky, kterou jí následně přiznal.

B.4 Dodavatelé energií by neměli odmítat zájemce o uzavření smlouvy jen proto, že mají dluhy (sp. zn. 6525/2022/VOP)⁹

Podnikatel nesmí spotřebitele diskriminovat – nesmí s ním zacházet hůř než s jinými v podobné situaci, ledaže k tomu má rozumný důvod a postupuje přiměřeně. Zákon o ochraně spotřebitele neurčuje zakázané důvody diskriminace. Proto platí zákaz diskriminace i kvůli (nedostatku) majetku, tedy dluhům. Odmítnutím zákazníka s dluhy podnikatel snižuje riziko, že nedostane zaplacené (má rozumný důvod). Pokud ale toto riziko může snížit i jinak, jedná nepřiměřeně, proto spotřebitele diskriminuje.

Energetický regulační úřad (ERÚ) dohlíží, zda zákaz diskriminace spotřebitelů dodržují dodavatelé elektřiny nebo plynu.

Stěžovatelka kvůli dluhům vstoupila do oddlužení. Proto s ní dodavatelé elektřiny nechtěli uzavřít smlouvu. A to přesto, že plnila podmínky oddlužení (své dluhy splácela). Proto požádala o pomoc ERÚ. Ten to ale nepovažoval za diskriminaci, protože insolvence spotřebitele zvyšuje riziko, že za energie nezaplatí.

ERÚ později uznal, že pochybil, protože odmítání lidí s dluhy je nepřiměřené. Vydal pak stanovisko¹⁰, že odmítnutí uzavřít smlouvu napříště postihne jako přestupek diskriminace spotřebitele. Dodavatelé totiž mohou využít mírnější prostředky k omezení rizika

⁸ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12940>.

⁹ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13156>. Informace o případu jsou také dostupné ve Zpravodaji ombudsmana za červenec a srpen 2024, viz https://www.ochrance.cz/zpravodaj/za_cervenec_a_srpen_2024/#item-1-7.

¹⁰ Stanovisko ERÚ je dostupné zde: <https://eru.gov.cz/stanovisko-eru-ohledne-posuzovani-diskriminace-spotrebitelu-pri-dodavkach-elektriny-plynu>.

neplacení, například zajištění složením jistoty (kauce). U lidí v oddlužení mohou dodavatelé v insolvenčním rejstříku ověřit, zda plní podmínky oddlužení (tedy zda jsou ohroženy i platby za energie).

B.5 Zlepšení podmínek ve Vazební věznici Ostrava (sp. zn. 3138/2024/VOP)¹¹

Toalety ve vězeňských celách musí být odděleny dostatečnou přepážkou.

Při šetření podmínek výkonu vazby ve Vazební věznici Ostrava ochránce zjistil, že se na cele se dvěma vězni nachází jen asi metr vysoká přepážka oddělující toaletu od zbytku cely. Na cele je dvoupatrová postel, ze které je přímo vidět na člověka, který používá toaletu.

Že jsou takové podmínky nedůstojné, stanoví i Evropská vězeňská pravidla a rozhodování Evropského soudu pro lidská práva. Věznice přislíbila, že podle svých finančních možností provede úpravy zástěn sociálních zařízení v celách. Do té doby bude na problematice cely umísťovat lidi po jednom.

B.6 Krajský úřad nemůže přehodit odpovědnost za stížnosti na lékaře (sp. zn. 2726/2024/VOP)¹²

Podání stížnosti na poskytovatele zdravotních služeb (§ 93 odst. 1 zákona o zdravotních službách) nevylučuje podání stížnosti podle jiného právního předpisu a naopak. Tyto stížnosti se vyřizují nezávisle na sobě.

Paní si stěžovala krajskému úřadu na agresivní chování svého lékaře. Úřad se stížností vůbec nezabýval a rovnou ji předal České lékařské komoře. Ta potom zastavila disciplinární řízení s lékařem jako nepřipustné. Tento postup krajského úřadu nebyl dle ochránce správný. Tím, že se krajský úřad stížností vůbec nezabýval, ochudil stěžovatelku o její další nezávislé posouzení. Krajský úřad uznal své pochybení. Stížnost vyřídil, uznal námitky stěžovatelky a lékaři písemně vytknul jeho nevhodné chování.

B.7 Konference, kulaté stoly a školení

Datum	Název akce	Druh akce	Forma
17. - 18. září 2024	Aktuální otázky z praxe cizinecké policie – reflexe vybraných problémů, judikatura českých i evropských soudů a příklady ze zahraniční praxe	Seminář	Prezenční

¹¹ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12942>.

¹² Dokumenty k případu jsou dostupné v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13128>.

23. září 2024	Správa místních poplatků	Seminář	Prezenční
24. září 2024	Daňová exekuce	Seminář	Prezenční
25. září 2024	15 let antidiskriminačního zákona	Seminář	Prezenční
26. září 2024	Péče o klienty s demencí v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem	Školení	Online
26. září 2024	Péče o klienty s demencí v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem	Školení	Online
26. září 2024	Péče o klienty s demencí v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem	Školení	Online

B.8 Mezinárodní spolupráce veřejného ochránce práv

Účast na mezinárodní konferenci ombudsmanů

Zástupce veřejného ochránce práv se zúčastnil **mezinárodní konference ombudsmanů v italském Cassinu**. Konferenci uspořádal ombudsman regionu Lazio, který vede sdružení italských regionálních ombudsmanů. Konference se zaměřila na výzvy, kterým ombudsmané musí při své práci čelit – ochrana lidských práv v době světových krizí, sociální, ekonomické a environmentální otázky i problémy související s digitalizací. Zástupce ochránce vystoupil s příspěvkem, ve kterém představil probíhající deinstitucionalizaci sociálních služeb pro lidi s postižením – překážky tohoto procesu a snahy o jejich překonání.

Právníci odboru dohledu v září zavítali do Vídně na **setkání s rakouskými kolegy z tamějšího Národního mechanismu prevence špatného zacházení**, který je stejně jako v České republice součástí ombudsmanské instituce. Jedním z jejich úkolů je také provádění návštěv zařízení, kde jsou lidé omezeni na svobodě. Zjistil, že rakouský tým je mnohonásobně větší. Tým z českého veřejného ochránce práv tvoří 12 lidí, v Rakousku jich je však 56. Při podobné metodě jsou tak schopni provést daleko více kontrol a pomoci tak více lidem. Věnovali se také zveřejňování zpráv z návštěv zařízení. V Rakousku své závěry nezveřejňují. Zprávy ochránce z návštěv zařízení jsou v Česku veřejně dostupné. Jsou k dispozici v Evidenci stanovisek ombudsmana.¹³ Zástupci obou institucí se shodli na tom, že pokud je to možné, měly by zprávy z návštěv obsahovat i příklady dobré praxe. To naposledy ochránce učinil u jedné z navštívených z věznic, kde vězni měli k dispozici

¹³ Viz <https://www.ochrance.cz/eso>.

informační kiosek. Prostřednictvím kiosku řeší běžné záležitosti s odbornými zaměstnanci, což jednak posiluje jejich digitální gramotnost a ve finále šetří čas právě těmto zaměstnancům.

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Ochránce ve třetím čtvrtletí provedl 7 systematických návštěv zařízení. Konkrétně navštívil Dětský domov Písek, policejní cely v Hodoníně a také Věznici Opava, objekt Olomoucká, který je určen pro výkon trestu odnětí svobody žen. Podmínky klientů ochránce prověřil i ve třech zařízeních, která poskytují pobytové sociální služby bez oprávnění. Konkrétně se jednalo o zařízení v Bzenci, Ostrožské Nové Vsi a ve Strání. V rámci série návštěv gerontopsychiatrických zařízení prošetřil podmínky v soukromém zdravotnickém zařízení Senior CZ, s. r. o. v Ústí nad Labem.

Právnička odboru dohledu v uplynulém období monitorovala výkon dvou vyhoštění z území České republiky. Prvním byl trest vyhoštění, a to z Vazební věznice Praha Ruzyně do Moldavska. Právnička doprovodila policejní eskortu s cizincem až na mezinárodní letiště v Kišiněvě. Všichni aktéři výkonu vyhoštění postupovali v souladu s mezinárodně přijatými standardy i českými předpisy. Druhým sledovaným vyhoštěním byl výkon správního vyhoštění ze Zařízení pro zajištění cizinců Vyšní Lhoty do Vietnamu. Toto sledování bylo ukončeno nástupem cizince do letadla na Letišti Václava Havla v Praze. Ve zprávě z vyhoštění zástupce ochránce připomněl policii principy pro přikládání pout – zákonnost, nezbytnost a přiměřenost.

Ochránce také využil sankční oprávnění, když informoval veřejnost o činnosti domova se zvláštním režimem Obecně prospěšná společnost Důstojnost v Nýdku.¹⁴ Toto zařízení navštívil na přelomu února a března 2023 v rámci série návštěv domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem zaměřených na péči o lidi s demencí. Zjistil zde špatné zacházení s klienty, včetně zamykání obyvatel v pokojích a dlouhodobé fixace jednoho klienta k lůžku. Zásadní byl i nedostatek personálu, který se propisoval do většiny oblastí

¹⁴ Více informací k uveřejněné sankci viz tiskovou zprávu ze dne 10. září 2024. Tisková zpráva je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/zastupce_ombudsmana_zjistil_spatne_zachazeni_s_klienty_v_domove_zamerenem_na_peci_o_lidi_s_demenci-vedeni_domova_napravilo_jen_nektere_problemy_a_prestalo_komunikovat/.

péče o klienty. Vedení domova napravilo pouze část problémů a následně přestalo komunikovat. Další informace o naplňování opatření pak zaslalo až po uveřejnění sankce.¹⁵

C.2 Zásadní pracovní jednání

Zástupce ochránce spolu s právníky odboru dohledu jednal s vedením Psychiatrické léčebny Petrohrad a Ústeckého kraje. Projednávali zjištění ze systematické návštěvy, zejména dlouhodobě nevyhovující materiální podmínky v léčebně. Cílem setkání bylo dohodnout se na konkrétním řešení nedostatečného přístupu pacientů na vzduch, nedostatku soukromí na pokojích, nedostatku prostor pro použití omezovacích prostředků v soukromí a zabezpečení oken v nemocnici.

Právník odboru dohledu se zúčastnil úvodních setkání dvou nově zřízených pracovních skupin vedených Ministerstvem školství. Cílem první pracovní skupiny je lépe legislativně a metodicky upravit poskytování tzv. výchovně léčebné péče v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Jde zejména o podrobnější vydefinování cílových skupin dětí, které tuto péči potřebují, a stanovení materiálně technického a personálního standardu pro zařízení, která se k poskytování této péče zavazuje. Předmětem druhé pracovní skupiny je revize standardů kvality péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a příprava na jejich zakotvení v podzákoných předpisech. Obě skupiny vychází z dlouhodobých systémových doporučení ochránce.

Právníci Kanceláře veřejného ochránce práv se stali členy pracovní skupiny ke zpracování národního implementačního plánu k Azylovému a migračnímu paktu. Na úpravě nového mandátu, který veřejnému ochránci práv v návaznosti na ustanovení Paktu bude pravděpodobně svěřen, spolupracovali i se zástupci z Ředitelství služby cizinecké policie, Ministerstva vnitra a Agentury EU pro základní práva. Obsahem nového mandátu bude monitoring tzv. prověřování policií (screening) a monitoring azylové hraniční procedury. Právníci Kanceláře v průběhu léta zpracovávali návrh promítnutí nových povinností do stávající právní úpravy. Další jednání budou probíhat i v průběhu podzimu. Je zřejmé, že řádná implementace klade výrazné finanční, časové i organizační nároky nejen na policii, ale i na Kancelář veřejného ochránce práv. Bez dostatečného personálního a finančního posílení však nebude možné tyto nové povinnosti řádně a efektivně plnit.

C.3 Konference, kulaté stoly a školení

Právníčky odboru dohledu uspořádaly poslední tři setkání ze série školení pro pracovníky pobytových zařízení sociálních služeb, kteří pečují o klienty s demencí. Školení byla tentokrát určena pro pracovníky z kraje Libereckého, Karlovarského a hl. města Prahy. V rámci celé série školení představily účastníkům činnost ochránce při provádění systematických návštěv, a jeho konkrétní zjištění a doporučení z poslední série návštěv zařízení tohoto typu. Každé školení zahrnovalo dva tematické bloky. První se týkal zejména pečovatelských témat (např. orientace v prostoru, soukromí, prevence malnutrice,

¹⁵ Zpráva ze systematické návštěvy a kompletní následná komunikace s poskytovatelem sociální služby je uveřejněná v Evidenci stanovisek ombudsmana (ESO). Dostupné z: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/12004>.

inkontinence, přípravy a podávání léků a aktivizace). Druhý blok se věnoval oblastem, které souvisí s osobní svobodou a bezpečím klientů (zejm. volnosti pohybu a bezpečí, pobytu na vzduchu, opatřením omezujícím pohyb, prostředkům prevence pádu a signalizaci). Prostor byl i pro diskusi, kdy se účastníci mohli ptát na doplňující otázky, sdílet náročné situace, se kterými se potkají, i to, jak se je v některých zařízeních daří řešit. Nejčastěji se diskuse týkala podpory orientace klientů v prostoru a tomu, jak zajistit volný pohyb a zároveň bezpečí u dezorientovaných klientů. Mezi účastníky panovala shoda na tom, že nutným předpokladem pro zajištění péče v souladu s aktuálními standardy je především dostatek personálu a individuální přístup ke klientům.

Právník odboru dohledu se podílel na odborném školení pořádaném Justiční akademií k soudním řízením ve věcech dětí mladších 15 let podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Účastníkům z řad soudců a státních zástupců přiblížil praktické poznatky o výkonu ochranné výchovy ve školských zařízeních a nastínil nedostatky aktuální právní úpravy. Poukázal zejména na problémy, které v praxi způsobuje společná právní úprava ochranné a ústavní výchovy a nedostatečné rozlišování účelů těchto dvou různých institutů.

Při příležitosti slavnostní premiéry filmu o dívce, která část života strávila v dětských zařízeních, vystoupil právník odboru dohledu v debatě s vládními i regionálními politickými představiteli k systému péče o ohrožené děti. Diskutovanými tématy byly mimo jiné nezbytnost podrobného zmapování potřeb dětí ve školských pobytových zařízeních a následného redesignu odpovídajících služeb prostřednictvím nové legislativy, potřeba participace dětí s ústavní a ochrannou výchovou na plánování a realizování systémových změn a podpora dětí opouštějících zařízení, například formou zákonné úpravy hostitelské péče.

Právníčka odboru metodiky a analýzy se zúčastnila kulatého stolu „Budoucnost vězeňství“ na Pražském hradě. Upozornila tam například na to, že jedním z problémů českých věznic je jejich přeplněnost. Přeplněnost představuje největší riziko pro vznik ponižujících nebo dokonce nelidských podmínek. Velké množství vězňů znemožňuje současně řešit další nešvary českého vězeňského systému, což je hromadné ubytování vězňů. Situace, kdy se na cele tísní deset i více vězňů, značně snižuje možnosti jejich nápravy. České vězeňství se po delší čas také potýká s nedostatkem lékařů a zdravotních sester. To může způsobovat až fatální následky s ohledem na zdraví vězňů. Aby Česká republika plnila standardy prevence špatného zacházení, mělo by se vězeňské zdravotnictví rozvíjet. Je potřeba naplánovat systémová opatření ke snížení vězeňské populace a zintenzivnit využívání stávajících opatření. Personální situaci je nutné stabilizovat i se zapojením profesních organizací zdravotnických povolání.

Právníčka odboru dohledu představila na semináři pro zástupce z cizinecké policie poznatky ochránce k tematice zranitelných osob v zařízeních pro zajištění cizinců. Připomenula nejpalčivější oblasti, kterým se ochránce ve svých zprávách z návštěv z cizineckých detencí dlouhodobě věnuje (zejména materiální podmínky v tzv. přísném režimu, průběh eskort i dokumentace zranění podle pravidel Istanbulského protokolu).

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního orgánu pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Téma: 15 let antidiskriminačního zákona

Dne 1. září 2024 uběhlo patnáct let od účinnosti českého antidiskriminačního zákona. Zároveň si ochránce připomíná 15 let jako orgánu pro rovné zacházení, kdy v České republice prosazuje rovné zacházení a chrání před diskriminací. Na konferenci v Senátu, kterou zaštitila místopředsedkyně senátního Výboru pro záležitosti Evropské unie Adéla Šířpová, se diskutovaly limity antidiskriminačního zákona či vymahatelnost pohledem obětí diskriminace.¹⁶

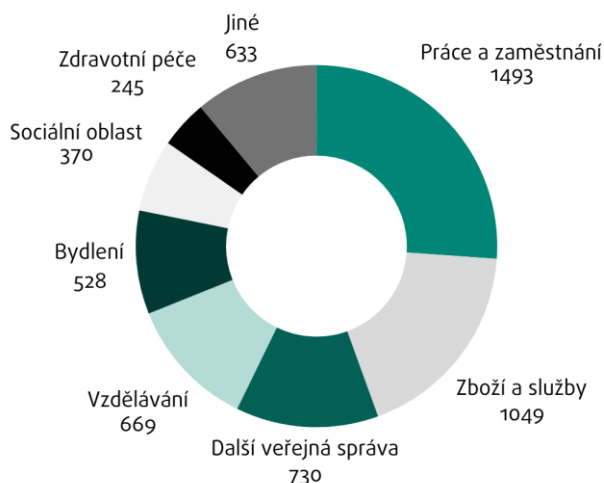
Přehled činnosti ochránce za posledních 15 let naleznete níže v infografice a také v letáku.¹⁷

¹⁶ Více informací k uveřejněné sankci viz tiskovou zprávu ze dne 26. září 2024. Tisková zpráva je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman_uz_15 let pomaha s diskriminaci-vyroci si pripomnel na konferenci v senatu spolecne s obetmi nerovneho zachazeni/.

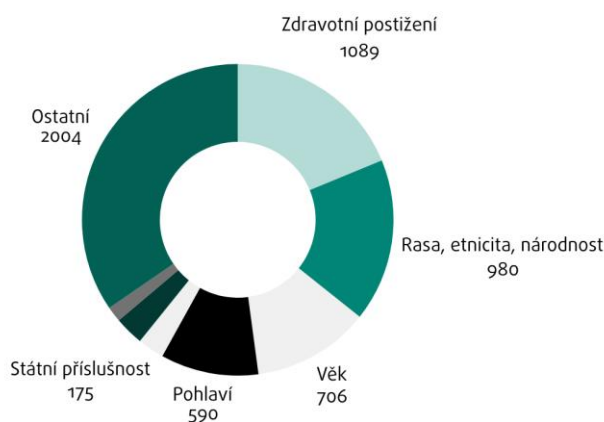
¹⁷ Leták je dostupný zde https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman_uz_15 let pomaha s diskriminaci-vyroci si pripomnel na konferenci v senatu spolecne s obetmi nerovneho zachazeni/factsheet_15 let b ojujeme proti diskriminaci.pdf.

Počty podnětů podle oblastí, v nichž je zakázána diskriminace

Počty podnětů podle namítaného diskriminačního důvodu

D.2 Vyjádření k Ústavnímu soudu (sp. zn. 8/2024/SZD)

Obvodní soud pro Prahu 10 navrhl Ústavnímu soudu zrušit ustanovení zákona upravujícího odměňování soudců.¹⁸ Konkrétně namítal, že napadené ustanovení zakládá diskriminaci z důvodu věku a rodičovství, a proto je v rozporu s ústavním pořádkem.

Veřejný ochránce práv se rozhodl využít své zákonné možnosti vstoupit jako vedlejší účastník do řízení o zrušení části zákona před Ústavním soudem. Věc se úzce týkala diskriminačních pravidel v odměňování z důvodu pohlaví a věku, což jsou otázky, se

¹⁸ § 31 odst. 5 zákona č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

kterými se ochránce pravidelně setkává v podnětech. Ochránce proto Ústavnímu soudu v písemném vyjádření poskytl své poznatky z této oblasti.

Dle ochránce napadené ustanovení specificky dopadá na skupinu soudců vymezenou současně věkem, rodičovstvím (respektive zejména mateřstvím) a pohlavím, protože jen v této kombinaci důvodů může nastat znevýhodnění oproti ostatním skupinám soudců. Jednotlivé důvody každý zvláště totiž v předloženém případě ještě ke znevýhodnění nevedou (např. pouze věk či pouze rodičovství). Ustanovení se na soudce vztahuje tehdy, pokud se mu v určitém věkovém intervalu (věk) narodí dítě (rodičovství), kvůli kterému čerpá mateřskou a rodičovskou dovolenou (pohlaví). Pro tento jev se v teorii ustálilo označení průsečíková diskriminace.

Proto ochránce navrhl, aby Ústavní soud napadené ustanovení zrušil.

D.3 Kdy zaměstnavatel musí umožnit návrat z rodičovské dovolené do práce dříve, než bylo v plánu? (sp. zn. 816/2023/VOP)¹⁹

Zaměstnanci, který se chce vrátit z rodičovské dovolené dříve, než ohlásil, to musí zaměstnavatel umožnit nejpozději ve chvíli, kdy má pro něj vhodné místo. Návrat z rodičovské dovolené musí upřednostnit před přesuny jiných zaměstnanců či výběrovým řízením.

Stěžovatelka žádala o rodičovskou dovolenou na tři roky. Později požádala zaměstnavatele o umožnění dřívějšího návratu. Ten jí dva roky tvrdil, že pro ni žádnou vhodnou pozici nemá, i když obsadil 8 míst, které odpovídaly její náplni práce. Stěžovatelka se sama přihlásila na dvě místa, jedno ale prý již bylo obsazeno a druhé zaměstnavatel následně zrušil.

Ochránce dospěl k závěru, že zaměstnavatel diskriminoval stěžovatelku z důvodu pohlaví, když jí neumožnil dřívější návrat z rodičovské dovolené. Situaci, ve které zrušil pracovní pozici až poté, co se o ni stěžovatelka ucházela, ochránce vyhodnotili z pohledu diskriminace jako podezřelou.

D.4 Zásadní pracovní jednání

Zářijovým setkáním pokračovala činnost pracovního týmu Školství zřízeného při Strategické skupině ke koordinaci řešení dopadů uprchlické vlny související s invazí Ruské federace na Ukrajinu. Online schůzek týmu pod vedením ministerstva školství se vedle pověřené právničky odboru rovného zacházení v intervalech zhruba jednou za měsíc účastní zástupci z řad státního i nestátního sektoru či samospráv. Tentokrát se diskutovaly zejména úpravy přijímacích zkoušek na střední školy pro žáky z Ukrajiny, které lze stanovovat opatřeními

¹⁹ Zpráva o zjištění diskriminace je dostupná v Evidenci stanovisek ombudsmana, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13250>.

obecné povahy vydávanými ministerstvem školství na základě zmocnění v zákoně č. 67/2022 Sb. („Lex Ukrajina pro oblast školství“).²⁰

Na jednání Výboru pro sociální politiku, rodinu a péči se probírala tematika práv dětí a jejich zhoršujícího se duševního zdraví, nedostupnost některých dat z oblasti rodinné politiky a rovnosti žen a mužů, a také problematika odměňování ve veřejném sektoru – včetně genderového aspektu.

D.5 Osvěta

Právníci odboru rovného zacházení se zapojili do vzdělávací akce s názvem Škola lidských práv, kterou pro studenty právnických fakult každoročně pořádá Pro bono aliance. Jejich workshop byl zaměřený na problematiku diskriminace v oblastech vzdělávání, zaměstnání a zboží a služeb. Prostřednictvím příkladů z praxe současně přiblížili činnost ochránce.

Právnička odboru rovného zacházení se zapojila do výuky Ombudsmanské kliniky vyučované na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci s tématem činnosti ochránce v oblasti diskriminace a rovného zacházení.

V září právníci Kanceláři uvítali skupinu studentů Právnické fakulty Masarykovy univerzity, kteří se v rámci předmětu Úvod do studia práva seznamovali s fungováním různých právnických institucí. Během této exkurze měli studenti možnost diskutovat s právníky a právničkami o práci v Kanceláři a také absolvovat komentovanou prohlídku budovy.

Právnička odboru rovného zacházení se aktivně podílela na aktualizaci metodického materiálu,²¹ který se věnuje pravidlům pro zdravotní podporu ve školách.²² Byla proto i součástí týmu, který představil hlavní změny v metodice, která je nyní preciznější, návodnější pro školy a nově obsahuje plány péče pro děti s diabetem.²³

D.6 Škola diskriminuje žáka se zdravotním postižením, pokud ho do budovy bezdůvodně nepustí s asistenčním psem (sp. zn. 1411/2023/VOP)²⁴

Pro člověka se zdravotním postižením je asistenční pes nezbytnou pomůckou, aby se mohl samostatně zapojit do běžného života. Právo takového člověka vstoupit s asistenčním psem do některých prostor proto lze omezit jen v odůvodněných

²⁰ Zákon č. 67/2022 Sb., o opatřeních v oblasti školství v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

²¹ Tzv. Společné sdělení MŠMT a MZdr k poskytování zdravotní podpory ve školách a školských zařízeních.

²² Pro více informací viz tiskovou zprávu ze dne 13. června 2024. Tisková zpráva je dostupná zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/epilepsie_cukrovka_nebo_alergie-ucitele_se_leckdy_boji_pomahat_zakum_se_zdravotnimi_problemy-jasnejsi_pravidla_pro_zdravotni_podporu_ted_vznikaji_i_diky_vyzkumu_ombudsmana/.

²³ Více informací v tiskové zprávě Senátu Parlamentu České republiky ze dne 24. září 2024. Tisková zpráva je dostupná zde: <https://www.senat.cz/zpravodajstvi/zprava.php?id=3791>.

²⁴ Zpráva o zjištění diskriminace je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/13230>.

případech. Bezdůvodný plošný zákaz vstupu psů nepřímo diskriminuje lidi se zdravotním postižením.

Děti stěžovatelky navštěvovaly základní školu. Aby lépe zvládaly projevy svého zdravotního postižení, měly asistenčního psa, který je každý den doprovázel do školy a ze školy (až do třídy, ale nebyl s nimi při vyučování). Když si psa ve škole všiml ředitel školy, stěžovatelku i se psem vyhodil. Stěžovatelka škole doložila průkaz asistenčního psa a potvrzení o zdravotním postižení dětí. Opakovaně ředitele žádala, aby asistenčního psa dětí vpustil do školy. Ředitel to odmítl. Důvody nesdělil. Stěžovatelka nakonec své děti přehlásila na jinou školu.

Ochránce škole vysvětlil, že děti stěžovatelky nepřímo diskriminovala kvůli jejich zdravotnímu postižení. Doporučil jí, aby možnost výjimky ze zákazu vstupu pro asistenční psy uvedla ve školním řádu a aby o výjimce pro asistenčního psa v budoucnu jednala vstřícněji.

D.7 Konference, kulaté stoly a školení

Právnička odboru rovného zacházení vedla seminář pro metodické pracovníky pod záštitou Národního pedagogického institutu. Jde o pracovníky, kteří budou sestavovat, konzultovat a dohlížet nad jednotlivými desegregačními aktivitami v různých městech zapojených do projektu Národního pedagogického institutu zaměřeného na desegregaci.

Právničky odboru rovného zacházení uspořádaly ve spolupráci s organizací International Organization for Migration (IOM) webinář pro pracovníky pomáhající lidem z Ukrajiny. Zaměřily se na diskriminaci Ukrajinců v přístupu k bydlení a vysvětlily, jak se proti diskriminaci bránit.

D.8 Mezinárodní spolupráce

Právníci odboru rovného zacházení pokračovali ve svém zapojení do aktivit Evropské sítě orgánů pro rovné zacházení (Equinet). Konkrétně se sešla pracovní skupina věnující se tzv. standardům pro orgány pro rovné zacházení.²⁵ Hlavním tématem setkání bylo zajištění dostatečných zdrojů (lidských i materiálních) pro činnost orgánů pro rovné zacházení.

Navazovalo setkání vrcholných představitelů orgánů pro rovné zacházení, na němž ochránce reprezentovala vedoucí odboru rovného zacházení. Tématem setkání bylo sdílení zkušeností s budováním institucí pro rovné zacházení a vytvářením optimálních podmínek pro vykonávání pravomocí v oblasti rovného zacházení. Zvláštní téma představovaly studijní návštěvy (study visit) u obdobných institucí.

Vedoucí odboru rovného zacházení se setkala se zaměstnankyní Velvyslanectví Spojených států amerických v České republice. Jako každý rok hovořily o událostech významných pro naplňování práva na rovné zacházení a hodnocení diskriminace ve společnosti za uplynulý

²⁵ Více informací o standardech pro orgány pro rovné zacházení v tiskové zprávě ze dne 21. června 2024, která je dostupná z: https://www.ochrance.cz/aktualne/nove_standardy_zajisti_srovnatelnou_ochranu_pred_diskriminaci_napric_e_vropou-ombudsman_bude_moci_efektivneji_pomahat_obetem_diskriminace/.

rok pro účely zpracování Zprávy o stavu lidských práv v České republice za rok 2024, kterou Ministerstvo zahraničních věcí Spojených států každoročně předkládá spolu s dalšími zprávami americkému Kongresu.

Právnička odboru rovného zacházení se zúčastnila setkání zástupců orgánů pro volný pohyb pracovníků EU pořádaného Evropským orgánem pro pracovní záležitosti (ELA). Součástí setkání byly tematické workshopy zaměřené především na různé aspekty problematiky volného pohybu pracovníků EU a možnosti působení těchto orgánů.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Doporučení ochránce ke zlepšení situace lidí s postižením

Doporučení k naplňování práva na zdraví u lidí s chronickým únavovým syndromem (ME/ CFS)

Veřejný ochránce práv vydal doporučení,²⁶ jak zlepšit situaci lidí s chronickým únavovým syndromem (ME/CFS). Jedná se o závažné chronické onemocnění, které znemožňuje člověku vykonávat dosavadní aktivity. Splňuje tedy znaky postižení podle Úmluvy.

Problém je, že o tomto onemocnění mají malé povědomí i samotní lékaři. Dále situaci komplikuje, že pro diagnostiku onemocnění neexistuje jednoduchý postup (zatím není zcela objasněna jeho příčina, ale typicky je v anamnéze pacienta prodělané virové onemocnění), takže diagnózu lze stanovit až po vyloučení jiných onemocnění s obdobnými projevy. Většina pacientů tak získá diagnózu velmi opožděně, či je dokonce nesprávná (ačkoliv je chronický únavový syndrom fyziologické onemocnění, část pacientů obdrží psychiatrickou diagnózu).

Ochránce v materiálu Ministerstvu zdravotnictví doporučil, aby se situací těchto lidí začalo systematicky zabývat. Stěžejní je vytvořit doporučený postup pro diagnostiku a léčbu onemocnění. Spolu s patientskou organizací, zmocněnkyní vlády pro lidská práva, lékaři a zástupci Ministerstva zdravotnictví se zástupce ombudsmana zúčastnil kulatého stolu, kde byly přislíbeny první konkrétní kroky k nápravě.

Systémová opatření na podporu lidí s intelektovým znevýhodněním a chováním náročným na péči na období 2024 – 2030

V červnu 2024 vláda schválila strategický dokument, který má zlepšit situaci lidí s intelektovým znevýhodněním a chováním náročným na péči. Kancelář veřejného ochránce práv se podílela na jeho přípravě a zapojuje se i do tvorby navazujícího akčního plánu, který má zmocněnkyně vlády pro lidská práva předložit vládě do konce roku 2024.

Situace dětí v dětských domovech pro děti do 3 let věku (bývalých kojeneckých ústavech)

Ochránce nadále sleduje situaci dětí v bývalých kojeneckých ústavech, které budou zrušeny k 31. 12. 2024. V některých regionech se tyto ústavy již transformovaly v jiné druhy služby a vyřešilo se i směřování jednotlivých dětí, jinde bohužel tak příznivá situace není. Aktuální data však chybí, a proto ochránce požádal kraje, ve kterých ještě tato zařízení existují, o podrobné informace o situaci umístěných dětí. Dále ověřuje u Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví, jak naplňují jeho doporučení z května 2024.

²⁶ Doporučení je dostupné zde: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/Doporu%C4%8Den%C3%AD%2054-2024-OZP-PH-2%20final_001.pdf.

E.2 Spolupráce s neziskovými organizacemi, lidmi s postižením a odborníky z oblastí ochrany práv lidí s postižením

Spolupráce se sebeobhájci

Ve spolupráci se skupinou sebeobhájců z Hradce Králové a dále také skupinou sebeobhájců z Uherského Hradiště připravili právníci odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením seznam témat, na které by se měl ochránce zaměřit v rámci systematických návštěv chráněných bydlení. Jak se ukázalo, nejvíce trápí klienty této služby zajištění podpory v péči o zdraví, nedostatečná pomoc s osamostatňováním a hledáním služeb v běžné komunitě a v neposlední řadě také podpora v oblasti samostatného hospodaření. Všechny tyto podněty zohlední ochránce při systematických návštěvách těchto zařízení, ale také v rámci osvěty.

Právníci odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením se rovněž podílejí na průběžném vzdělávání sebeobhájců v tématech, o které se zajímají. V rámci školení připravují informační materiály ve formátu pro snadné čtení.

Ochránce považuje za důležité a nezbytné, aby se nejen do monitorování práv lidí s postižením, ale také do dalších jeho aktivit zapojovali přímo lidé s postižením. Jedině tak lze hledat řešení problémů, kterým musí v každodenním životě čelit a především navrhnout také odpovídající systémová řešení.

E.3 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta

Ochrana lidí s postižením před diskriminací v zaměstnání

Právník odboru ochrany práv osob s postižením se zúčastnil vzdělávací akce pořádané Evropskou akademií práva (ERA) ve Vilniusu. Seminář byl určen zejména pro advokáty, úředníky a pracovníky neziskových organizací ze všech zemí EU. Právník přednesl poznatky o ochraně práv lidí s postižením dle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a příslušných směrnic EU. Zaměřil se zejména na případy lidí s postižením, které v minulosti řešil Soudní dvůr Evropské unie v oblasti práce a zaměstnání (s důrazem na přijímání přiměřených opatření).

Lidská práva ve vzdělání

Právník odboru ochrany práv osob s postižením lektoroval seminář pořádaný vládní zmocněnkyní pro lidská práva, který byl určen pro pracovníky MŠMT, České školní inspekce a Národního pedagogického institutu. Zaměřil se mimo jiné na témata, jako je účinnost podpůrných opatření, nezbytnou zdravotní podporu během pobytu ve škole a ochranu před předsudečným násilím z důvodu postižení.

Konference k 30 letům Katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a Festival inkluze a kultury

Právníčka odboru ochrany práv osob se zdravotním postižením v rámci panelové diskuse vysvětlila účastníkům, co znamená právo na nezávislý život, jaké povinnosti plynou státu z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Společně se sebeobhájkyň paní Evou

Bajgerovou uvedly film Cesta domů a následně diskutovali s účastníky konference o tom, jak může život v ústavu ovlivnit život člověka a proč má transformace ústavních služeb smysl.

E.4 Připomínky ke strategickým dokumentům

Připomínky ke Zprávě o plnění opatření Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2021–2025 v roce 2023

Ochránce se obrátil na Úřad vlády s připomínkami ke zprávě o naplňování Národního plánu podpory rovných příležitostí v roce 2023. Ochránce upozornil, že ve zprávě se opakovaně prodlužuje termín pro splnění některých opatření, aniž by se skutečně plnily stanovené cíle ve prospěch lidí s postižením. Ochránce zmínil například dlouhodobě nepřijatou právní úpravu zajišťující koordinaci rehabilitace a nástroje jejího financování nebo nerespektování ukazatele u podpory deinstitucionalizace pobytových zařízení pro osoby se zdravotním postižením. Ochránce se dohodl s Vládním výborem pro osoby se zdravotním postižením, který je autorem zprávy, na projednání zmíněných témat na podzimním zasedání tohoto výboru a na aktivní spolupráci při přípravě nového Národního plánu. Zprávu o plnění Národního plánu následně v červenci schválila vláda.

Připomínky ke Zprávě o plnění Doporučení Rady EU o přístupu k cenově dostupné vysoce kvalitní dlouhodobé péči

Ochránce byl přizván k připomínkování zprávy o plnění Doporučení Rady EU o tzv. dlouhodobé péči. Ochránce využil této příležitosti ke zdůraznění nutnosti participace lidí s postižením a organizací je zastupujících při přípravě legislativy, politik a strategií, které se jich týkají. Povinnost zapojovat lidi s postižením plyne z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Ochránce dále zdůraznil nutnost adekvátnosti částek příspěvku na péči a jeho valorizace, potřebu zavedení nezávislého stížnostního mechanismu v sociálních službách a ustanovení zásahu do důstojnosti osob jako přestupku při poskytování zdravotních a sociálních služeb. Ministerstvo práce a sociálních věcí naprostou většinu připomínek ochránce akceptovalo.

Brno 29. října 2024

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(elektronicky podepsáno)